

DESCOPERIRILE ARHEOLOGICE DE LA LOZNA COMUNA DERSCA AȘEZAREA HALLSTATTIANA

Prin săpăturile arheologice care s-au efectuat în anul 1978 pe Dealul Morii din apropierea turbăriei de la Lozna s-a cercetat parțial o așezare de la începutul primei epoci a fierului.

În sectorul respectiv s-au efectuat trei secțiuni în anii 1976—1977 când s-au adunat numeroase fragmente ceramice caracteristice acestei perioade fără să se delimiteze locuințe sau gropi. În anul 1978 cercetările noastre au afectat aceeași zonă dar pe porțiuni mult mai mari și mai ales pe partea cea mai înaltă a dealului. În acest fel s-a cercetat prin șanțuri paralele și casete o suprafață de circa 4500 mp. iar prin cercetări de suprafață și cu ajutorul detectorului o zonă înconjurătoare de circa 20 kmp.

Așezarea hallstattiană din cadrul căreia s-au cercetat 6 locuințe și două gropi, ocupă o suprafață destul de întinsă pe acest deal, nedelimitată încă cu precizie, constând dintr-un strat de cultură relativ destul de subțire.

Din punct de vedere stratigrafic nivelul de locuire hallstattian se află imediat sub solul arabil, fiind din această cauză, foarte afectat de lucrările agricole, alunecările de teren și eroziunea solului. În profilul secțiunilor acest nivel se evidențiază printr-o culoare cenușie închisă, cu resturi de cenușă, pământ ars de culoare neagră sau galben roșcată, grupuri de cărbuni, fragmente ceramice, oase și pietre de râu.

Așezarea se caracterizează prin locuințe de suprafață situate la distanțe relativ mari una de alta și prin câteva gropi menajere sau rituale.

Forma locuințelor nu se poate delimita deoarece resturile de pereți și vatră sînt răs-pîndite pe o suprafață relativ mică de formă neregulată cu prelungiri în diferite direcții. Trei dintre aglomerațiile de chirpici și resturi de lipitură arsă sînt destul de nesemnificative, dar le-am considerat locuințe pe baza profilurilor care indică acest lucru prin aglomerarea chirpicilor în sol și a resturilor de cenușă, precum și prin adîncirea respectivă în strat față de nivelul de cultură respectiv.

Locuințele 1—3 se caracterizează prin chirpici mărunți aglomerați împreună cu resturi ceramice și diverse alte materiale, cenușă, cărbuni pietre. Fragmentele ceramice sînt răs-pîndite și în jurul acestor aglomerări pe o rază de circa 6 metri uneori vase aproape întregi. Tot în afara aglomerărilor de chirpici s-au mai găsit resturi de vetre cu amprente de nuiete și lipituri. La circa 10 metri de locuința 1 ale cărei resturi erau răs-pîndite mai mult, se afla o mică cantitate de cărbuni de pămînt, la adîncimea de 0,45 m. Bucățele mici de cărbune de pămînt s-au mai găsit, relativ la aceeași adîncime, în mai multe locuri din secțiunile făcute pe Dealul Morii.

Locuințele 4 și 5 se aflau relativ mai apropiate una de alta față de celelalte complexe.

Din locuința 4 caracterizată printr-o mare

aglomerare de chirpici arși, pietre și fragmente ceramice, pe o grosime de aproximativ 0,50 m s-au scos 8 greutatea piramidale perforate, un cuțit din fier și o piatră de ascuțit. Tot din această locuință s-au adunat diferite fragmente de la un vas mare, zgurificat în cea mai mare parte, dinți de mistreț și bineînțeles cărbuni.

Locuința 5 situată la circa 3 metri spre est de locuința 4, are dimensiuni mai mici dar se aseamănă în ceea ce privește conținutul (resturi de pereți și fragmente ceramice). Printre urmele acestei locuințe s-au descoperit fragmente de la două ciocane din piatră și porțiuni mai mari din vatră. Pe întreaga suprafață se aflau cărbuni, fragmente de oase de animale și pietre de râu.

Locuința 6 situată la distanța de 70 m în linie dreaptă de locuința 4 se caracterizează tot prin aglomerarea de chirpici mici neconsistenți, arsură puternică și cărbuni.

Sub locuința 6 se afla groapa nr. 2, cu —0,50 m adâncită față de nivelul acesteia.

Pe întreaga suprafață cercetată s-au delimitat cu precizie numai două gropi. Groapa nr. 1 din apropierea locuinței 4 avea formă rotundă cu diametrul de 1 metru și adâncimea de 1,40 m față de solul actual de călcare. Pe fundul gropii se afla circa o jumătate dintr-o oală de dimensiuni mari din pastă poroasă de culoare roșie, cu suprafața exterioară neagră și lustruită, ornamentată pe gît cu caneluri orizontale; fragmente dintr-o cupă de dimensiuni mici din pastă fină, cărbuni, arsură și pietre mari de râu.

Groapa nr. 2 ce se afla sub locuința 6, avea aproximativ aceeași formă și adâncime. În umplutura sa se aflau resturi de vatră și de pereți, ceramică fragmentară, chirpici, cenușă și cărbuni.

În afara complexelor menționate, în secțiunile efectuate de noi precum și la suprafața solului, se aflau fragmente de vase din aceleași categorii ceramice.

Din cadrul inventarului acestor complexe, o deosebită importanță o prezintă uneltele, puține la număr dar destul de semnificative

pentru această perioadă de timp. Se remarcă cuțitul de fier, ca o piesă destul de rar întâlnită în mediul hallstattian timpuriu în nordul Moldovei.

Descoperit în cadrul locuinței 4, acest cuțit are lama dreaptă și limba de minier aproximativ de aceeași lățime. Această formă de cuțit își are prototipul în cuțitele din bronz din epoca mijlocie a bronzului, după a căror formă s-au conceput și cuțitele din os din cadrul culturii Noua.

Un cuțit din fier de aceeași formă s-a descoperit în așezarea din perioada timpurie a primei epoci a fierului de la Trușești-Movila din șesul Jijiei.

La fel de caracteristice acestei vremi sînt și ciocanele din piatră descoperite în locuința 5 și un alt ciocan, găsit la suprafața solului a cărui orificiu de fixare pe minier n-a fost terminat. Mai amintim de asemenea cîteva piese din piatră, mai ales ciocane descoperite la diferite adîncimi în zăcămintul de turbă din apropiere, care împreună cu un celt de tip transilvănean sînt caracteristice perioadei de sfîrșit a culturii Noua și începutul primei epoci a fierului.

Tot în locuința 4 se aflau așezate în același loc, într-o formă aproximativ circulară, opt greutatea piramidale și alte mici fragmente de la astfel de piese, fiecare avînd altă formă și mărime. Ele provin cu siguranță de la un război de țesut ce se afla în acea locuință documentînd țesutul ca un meșteșug casnic obișnuit în această vreme în cadrul unor comunități de păstori și crescători de vite.

Materialul ceramic descoperit este în general destul de bogat deși din cauză că nivelul de cultură este foarte aproape de solul arabil, este fragmentar, neputîndu-se reconstitui decît un număr redus de forme. Se constată că forma obișnuită este aceea aparținînd tipului „sac” în diferite variante, decorat cu briu în relief, simplu, crestă sau, mai rar, alveolat. Acest briu este dispus singur, adesea sub un șir de găuri perforate, pe vase de dimensiuni nu prea mari dacă ținem cont de grosimea pereților. Alături de aceas-

tă formă poate fi amintită strachina tronconică cu marginea arcuită în interior și cu caneluri oblice pe porțiunea rotunjită. Fragmentele din această formă sînt destul de rare. În locuința 4 și groapa 1 predominau fragmente de la vase mari cu pereții groși cu suprafața exterioară neagră, lustruită și decorate cu caneluri orizontale.

În ceea ce privește pasta din care s-au lustrat aceste vase, se pot deosebi două categorii. O specie de calitate bună, fină, de culoare brun cenușie sau cenușie, avînd cioburi pisate și microprundișuri ca degresant și o categorie de calitate inferioară, poroasă, foarte sfărîmicioasă. Din această din urmă categorie a fost modelat vasul de dimensiuni mari din groapa 1.

În ceea ce privește decorul, în afară de briul simplu sau crestă și canelurile se mai întîlnesc mici proeminențe conice dispuse pe umerii vaselor.

Un mare număr de fragmente provin de la vase cu pereții verticali și marginea tăiată drept sau oblic, fără a prezenta vreun element de decor. Ele au fost modelate din pastă bună cenușie sau cenușie gălbuie.

Așezarea din care s-au prezentat complexele de mai sus prin caracteristicile sale, privind în special ceramica, la care se adaugă cuțitul din fier și restul inventarului, se datează în faza de început a primei epoci a fierului. În Moldova de nord, această fază s-a ilustrat prin cercetările de la Trușești-Movila din șesul Jijiei, Corlăteni — Pe țarină, Andrieșeni — Iași, Botoșana jud Suceava și alte așezări în curs de cercetare.

Descoperirile de la Trușești au documentat pentru prima dată în zona Moldovei de nord o așezare în formă de sălaș, formată din locuințe de suprafață construite din lipitură de lut aplicată pe nulele, stuf sau frunzare.

Din punct de vedere cronologic, această așezare se încadrează în perioada de sfîrșit a hallstattului timpuriu, secolele X—IX î.e.n., pe baza analogiilor ce se pot face și cu alte descoperiri mai intense și mai îndelung cercetate din regiunea est carpatică a României. În cîteva din aceste stațiuni cercetate, așezările corespunzătoare perioadei timpurii a fierului suprapun niveluri din ultima perioadă a bronzului — cultura Noua II, cum s-a observat în așezarea amintită de la Trușești, precum și de la Botoșana jud. Suceava. Nivelul respectiv, destul de subțire, suprapune pe acela al „cenușarelor“ caracteristice culturii Noua, păstrînd și multe elemente specifice acestei culturi în ceea ce privește inventarul arheologic și mai ales preferința pentru aceleași forme de teren.

Aspectul specific primei epoci a fierului, caracterizat prin ceramică neagră sau brună, lustruită, canelată și fațetată, de factură est-europeană, se întîlnește în zona Moldovei centrale și de nord, ilustrat și prin alte descoperiri, cum sînt uneltele din piatră și metal, obiectele de podoabă, arme și piese de harnașament. În toate aceste categorii de descoperiri se observă tradiția fondului cultural mai vechi care dăinuie pînă către sfîrșitul perioadei hallstattiene timpurii și începutul perioadei următoare.